

ERDÉLYI MÚZEUM

XVIII. kötet.

1901.

V. füzet.

Kolozsvárvidéki népdalok.

A népköltészet irodalmunk mezejére áradván, megtermékenyítette ezt s e megtermékenyült talajból búbajos virágok fakadtak. De az újabb korviszonyok mintha eltorlaszolták volna a népköltészet egykor üdén bugyogó forrását. Mintha csak itt-ott serkedne ki egy-egy vékony erecske.

A mint mindenfelé jóra való iskolák keletkeznek, a nép művelődik. Már az iskolásgyermekek könyvből tanul verseket, meséket, elbeszéléseket. Majd lapot olvas, hozzáférkőzik a népkönyvtárakhoz. Megismerkedik költőkkel, nótáskönyvekkel. Tán maga is vesz egy-egy filléres füzetkét. Nemesak a szomszédvárosba, messze földre is, olesón, könnyen, gyorsan eljut. Bebotlik a színházba is. Katonák, eselések, munkások, diákok évekig laknak a városban, haza viszik a divatos, kivált népszínművekbeli nótákat. Van a régi készletből is, a mi még nem ment veszendőbe. Megtalálják könnyűszerrel, a mire szükségük van. Nem törik a fejüket új *dúd*-okon, mint a hogy a lónai ember mondja a dalt; ott van minden készen.

Eszembe jut mindez, a hogy egy esomó kolozsvárvidéki népdal került kezembe. Tulajdonképen négy különböző faluból valók: Válaszútról és Szász-Lónáról Versényi Boriskától, Györgyfalváról Emmerling Mariskától és Kideből Kárpáthy Gizellától.

Vannak köztük ismert költőköl. Így a kideiek közt Petőfitől: *Éj van, csend és nyugalomnak éje*, Tóth Kálmántól: *Naptól virít, naptól hervad a rózsza*, Tóth Endrétől: *Fekete szem éjszakája*, Dózsa Dánieltől: *Sujt az átok, hogy szerettelek*, Bölönytől: *Hét csillagból áll a gönczöl szekere*. De már ez utóbbi 3 versszakos dalnak csak az első versszakát éneklik, azt is valami kis változtatással, így:

Hét csillagból áll a gönczöl szekere,
 Hét szeretőm volt én nékem egyszerre.
 A hét közül hűséges csak egy maradt,
 Az is nyugszik temetőben, kék nefelejts hant alatt.

A második versszak egészen más :

Ez a kis lány kimegy a temetőbe,
 Gyöngykoszorút viszen a két kezébe.
 Sírva-ríva keresi a sírhantját,
 Hová tegye, hová tegye le a gyöngykoszorúját?

A válaszütiak közt van Krizától egy : *A kis leány kertjibe.*
 K. Csapó Dániel már 1844-ben említi előszavában, nem panaszképen, de örömmel, hogy a mióta Szigligeti színpadra vitte a magyar népdalt, hogyan terjed onnan mindenfelé, még a nem magyar ajkú nép közé is.

Érdekes például ez a régen ismert, általánosan elterjedt dal :

Három bokor saláta,
 Három leány kapálta
 Nem kell nekem saláta,
 Csak az, a ki kapálta, (Sz.-Lóna, Válaszút.)

Változatai: Arany-Gyulai, I. 215. II. 150. Székely S. Szerelmi népdalok, 95. d. (Boldog sz.) 101. d. (Ugoesa.) Bartalus, I. 145:

Három hordó borom van,
 Mind a három esapon van.
 Olyan édes, mint a méz,
 Ki mit szeret, arra néz.

Ugyanígy: Székely S. Szerelmi n. (Boldog sz.) 95. d. Kővárynál (42. l.) csak az első sorok emlékeztetnek erre :

Három bokor kolompér.
 Három bokor foghagyma.
 Három bokor nefelejcs.
 Három bokor rózsaszál.

Ma már nem a régi nótára éneklük, hanem a hogy az *Aranylakadalom*-ban hallották. S épen mint a Csicsóné nótájára, egész sereg szöveget találunk rá.

Bokor József *Mária bátyjából* való :

Szóba vett engem a világ,
Szegény árvát.
Én őrzöm a falu legszebb
Libanyáját.
Száz a libám, tizenhárom
A gunárom.
S a tilalmast is egyedül
Magam járom.

Selyem kendő, selyem párna,
Selyem szoknya.
Nem vagyok én ilyesmihez
Hozzá szokva.
Száz a libám, tizenhárom
A gunárom.
S a tilalmast is egyedül
Magam járom. (Kide.)

A *Toloncz*-ből: Van nekem szeretőm,
Csak azért is!
Minek nekem a barna?
Mindig csókot akarna,
Csak azért is.

(Kide.)

A *Gyimesi vadvirág*-ből:

Az én uram, jaj, de nagyon rossz ember,
Nem teszi meg, a mire én kérem fel.
Hányszor mondtam: piros ajkam ne bántsa,
Rám se hallgat, annál jobban csókolja.

Az én uram, jaj, de nagyon jó ember,
Mindent megtesz, a mire én kérem fel.
Lefektében, felkeltében azt mondja:
Haj de édes, babám, a maga csókja.

(Kide.)

Ez is onnan való:

Szomszédomban van egy öreg eperfa,
Barna kis lány epret eszik alatta.
Barna kis lány eszem azt a szép szádat,
Adj egy csókot majd meghalok utánad!

Kémény mellett kelepelget a gólya.
Ha kijönne a galambom egy szóra!
Ha kijönne a galambom én hozzám,
A csillagos kék eget is lehoznám.

(Kide, Válaszút.)

Magduska örökség-ből:

Kéket nyílik az ibolya, nem sárgát.
Ne tagadd el, én is jártam te hozzád.
Czifra szűröm szemtanuja,
Hányszor voltál a vállamra borítva.

(Sz.-Lóna.)

A *Próbaházasság*-ből:

Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Hej, te csinos, szőke kis lány, hová mégy?

Elmegyek a régi szeretőm után,
Hadd lássam meg, szeret-é még igazán? (Kide.)

Nem tudnám megmondani, honnan, hogyan, de a városból kerültek ki ezek is:

Túr a dísnó, túr a mocsárszélen,
Tartottam szeretőt, de már régen.
Ha tartottam, ej-haj! megszenvedtem érte,
Czudar világ, ne hányd a szememre! (Sz.-Lóna.)

Megvan Gyöngyi Izsó *Hortobágyi virtus*-ában is. Bár *közetlenül* nem innen jöhetett, ez a debreczenvidéki nóta. Sem a nálunk ismeretlen *Czifra Juczi*-ből a következő:

A faluban a legárványb én vagyok,
Házam felett még egy csillag sem ragyog.
Nincsen apám, nincs anyám, sem szeretőm,
Régesrégén nyugosznak a temetőn.

Úgy elmegyek, hír sem hallszik felőlem,
Párja vesztett gerlicze lesz belőlem.
Elszállok a zöld erdőbe zokogva
Sírt keresek egy nefelejsbokorba. (Kide.)

Ilyen ez is: Túri vásár sátor nélkül,
Mit ér a lány turnér nélkül?
Ej-haj! göndör a babám,
Szeret is az engem igazán. (Kide.)

Vagy: Sűrű csillag ritkán ragyog az égen,
Az én babám fűvet kaszál a réten.
S olyan szépen penge-penge-pengeti a kaszáját,
Oda várja búbánatos babáját.
Nem vagyok én úri családból való,
Nem kell nékem selyempaplan takaró.
Leteritem a subámat a földre,
Oda várom a galambom estére. (Kide.)

Vagy: Besorozott a német katonának,
Lovat adott, hogy én gyalog ne járjak.
Lovat adott, egy sötét-pej paripát,
Azon járok, kis angyalom, tehozzád. (Györgyfalva.)

Vagy: Októbernek elsején be kell már rukkolni,
Akkor fogsz te, kis angyalom, utánam búsulni.
Semmi babám, semmi,

Igy szokott az lenni,
Minden hosszú szerelemnek
Vége szokott lenni. (Györgyfalva.)

Kidében egy kis változtatással:

Októbernek elsején el kell masírozni,
Kedves rózsám, kis angyalom,
Téged itt kell hagyni.
Semmi babám, semmi,
Igy szokott az lenni,
Minden igaz szerelemnek vége szokott lenni.

Egy másik: Asszony, asszony, az akarok lenni.
Nékem ebben nem parancsol senki,
Sem apám, sem anyám,
Ahhoz megyek, kit szeretek igazán.

Asszony, asszony, szeresd az uradat,
Én miattam ne veresd magadat.
Megállj te, csalfa lány,
Majd nem sétálsz, olyan büszkén az utcán.

Asszony, asszony, az akarok lenni,
Az asszonymnak mindent szabad tenni:
Ölelni, csókolni,
És az urát és az urát megcsalni. (Kide.)

Vagy: Minden szita, minden rosta kerek,
Az újjamon arany gyűrű pereg.
Nem arany, sárgaréz,
Kis angyalom, soh' sem leszek a tiéd. (Györgyfalva.)

Ilyen ez is: Lányok, lányok, lányok a faluba,
Falu végén szépen szól a muzsika.
Addig iszom, mulatok,
A míg be nem rukkolok.
Ha bevesznek katonának,
Megsírtnak engemet a leányok.

Kis lány, kis lány, kis lány a szivedet
Miért adtad annak a fess legénynek?
Azért adtam ő neki,
Mert megtudja becsülni,
Mert a barna szíve-lelke
Csak egy kis lányt tud igazán szeretni. (Györgyfalva.)

Vagy: Te kis leány, miért vagy olyan szomorú?
 Hisz fejedem menyasszonyi koszorú.
 Koszorúdból tépj ki egyet,
 Tépd ki a kék nefejejeset.
 Ugy menjél az esküvőre,
 Én pedig a temetőbe. (Sz.-Ióna.)

Némelykor világosan látszik, hogy valamely dal nem e vidéken termett, idegenből szakadt hozzánk. Ilyen ez a száslónai:

Nekem is volt édes anyám, de már nincs,
 Mert elvitte a *szegeði* nagy árvíz.
 Három hete, a mióta halászok,
 Könnyeimtől egy csepp vizet se látok,
 Kihalásztam édes anyám kendőjét,
 Négy szélére rá varrattam a nevét.
 Közepére búbanatot nyomtataték,
 Látod rózsám, anya nélkül maradék.

Halasról Péter Dénes közölte: Magyar Nyelvőr (Nyr.) XIII.)
 336. Változata Lázár Istvánnál,¹ Magyar-Lapádról. (Alsó Fehér m.)

Egy másik Kidéből és Válaszútról:

Részeg vagyok rózsám, mint a csap,
 Nem aludtam három éjjel, három nap.
 Haza mennék, hej de nem tudok,
 Hajnalig rózsám, nálad maradok.
 Zavaros a *Tisza vize*, nem tiszta,
 Ráhajtottam fakó lovam, nem issza.
 Hogy is inná, mikor olyan zavaros?
 Hajnalig rózsám, nálad maradok.

Változata: Bartalusnál, V. 152.² Székely Sándornál: Szerelmi népdalok. (Boldog szerelem, 45. dal)

Ez is kidei: *Tisza partján* van egy halász,
 A kalapján fekete gyász.
 Ki van a két szeme sírva:
 A babája nyugszik sírba
 Szegénynek.

¹ Alsófehér vármegye magyar népe. Nagy-Enyed, 1896.

² Bartalus István. Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye. I—VII. Budapest, 1873—1896.

Egyik legelterjedtebb néprománéz ez a Lónáról jegyzett:

Megöltek egy legényt	Betakarsz-é kis angyalom,
Hatvan forintjáért,	Egy rongyos fersingbe?
Bevetették a <i>Tiszába</i>	Betakarlak kis angyalom,
Pej paripájáért.	Aranyzott fersingbe.
Oda megy az édes apja,	Megsíratsz-é kis angyalom,
Költi, de nem hallja.	Egy-két ember előtt?
Oda megy az édes anyja,	Megsiratlak kis angyalom,
Költi, de nem hallja.	Egész világ előtt.
Oda megy az ő babája,	Kikisérsz-é kis angyalom,
Költi, de ezt hallja.	A pitvarajtóig?
Csináltatsz-é kis angyalom,	Kikisérelek kis angyalom,
Diófakoporsót?	Örökös házadig.
Csináltatok kis angyalom,	
Márványkő koporsót.	

Már Thaly Kálmán közli.¹ (I. 310 l.) Keletkezését a XVIII. évszáz közepé tájára teszi. Egyéb változatai: Arany-Gyulai,² I. 219. (A lovas legény) I. 180. II. 29. Erdélyi, I. 377.³ Bartalus VII. 4. Nyr. VII. 288. (Földes János, Arad vidékéről.) Pintér, 48.⁴ Szini K. 48. sz.⁵

Nyilvános, hogy idegenből szakadt Györgyfalvára ez is:

Debreczeni zöld erdőben születtem,
Még a bába sem virrasztott mellettem.
Ugy nőttem fel zöld erdőbe, mint gomba,
Lovat loptam, hej, nyolcz éves koromba.
Én loptam el a vármegye hat lovát,
Engem keres mindenfelé az ország!

Változata: Bartalus, II. 186. (Perbenyik.)

Ilyen ez is: Végig mentem a *csöngeri* temetőn,
Elvesztettem piros bársony zsebkendőm.
Piros bársony zsebkendőmet nem bánom,
Csak a régi szeretőmet sajnálom.

Változata: Bartalus, II. 79. Csapó D. I. 3. dana.⁶

¹ Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. I—II. Pest, 1864.

² Arany László és Gyulai Pál. Magyar népköltészi gyűjtemény. I—III. Budapest, 1872—1882.

³ Erdélyi János. Népdalok és mondák. I—III. Pest, 1846—1848.

⁴ Pintér Sándor. A palócokról. Budapest, 1880.

⁵ Szini Károly. A magyar nép dalai és dallamai. Második kiadás. Pest, 1872.

⁶ K. Csapó Dániel. Dalfüzérke. I—IV. Pest, 1844—1846.

Kriza, 98. (Marosszék.) Erdélyi, II. 82. Kálmány, Koszorúk.
I. 124. Szini K. 66. sz.

Vagy, Kidéből feljegyezve:

<i>Budapesti</i> domboldalou	„Szállj le róla, magyar huszár,
Rózsafa virágzik.	Me. t leesel róla!
Ott sétál egy magyar huszár,	Nincsen neked édes anyád,
Rajta masirozik.	A ki megsiratná“.

Ne sirasson engem seuki,
Jól vagyok tanítva.
Sem lépésben, sem gyorsmarsban
Le nem esem róla.

Változata Kálmány Lajosnál, Koszorúk. I. 130.¹

Ilyen ez a válaszüti dal is:

Elmentem én *Pestre*, szombat este,
Utánam kiáltó egy menyecske:
Hozzak neki *Pestről*, pesti patikából,
Gyomorerősítőt a gyufagyárból.

Györgyfalván *Pestre* helyett: Bécsbe. Változta a Thurzó Ferencz közölte palóczdal Beédről. Nyr. XXIX. 143. Két 8 versszakos dalnak az első strophája.

Egy másik szintén Válaszútról:

Ha felmegyek a *budai* hegyekre,
Feltekintek a csillagos egekre!
Csillagos ég, merre van az én hazám?
Arra, merre sírat engem a babám.

Változata: Arany-Gyulai, III. 207. III. 209. Nyr. I. 228.
Szegecd vidékéről Ferenczi János közlése.

Igy a kidei nóta:

<i>Pesten</i> jártam iskolába, ku!	Hallod-é te, József zsidó, ku!
Térdig jártam a rózsába, ku!	Van-é nálad pirostitó? ku!
Lehajoltam, szakasztottam,	Az én rózsám olyan sárga,
Azt is a rózsámuak adtam,	Rá megy ezer forint ára,
M, N, O, P, Q!	M, N, O, P, Q!

Változatai: Erdélyi, I. 42. Bartalus, II. 202.

¹ Kálmány Lajos, Koszorúk az alföld vadvirágaiból. I—II. Arad, 1877—1878.

Vagy: *Kerepesi* határszélén,   Az a malom, az a czifra,
Ott egy malom, ott az élen.   Nem örül ott senki csókra.
Hajtó vize a szerelem,   Hajtó vize a szerelem,
Olyan, mint a veszedelem.   Forog, mint a vesszedelem.

(Kide.)

Vagy: *Maros* vize folyik esendesen,
Borúlj a vállamra kedvesem!
Nem borúlok, van már nékem szeretöm,
Szület után lesz az esküvöm.   (Kide.)

Lásd: Hatszáz magyar nemzetidál. IV. kiadás. 420. 1.

Vagy: Sír a kis lány a *Balaton* partján,
Mert elhagyta a kedvese csalján.
Ne sírj, kis lány, olyan keservesen,
Imádkozzál, megsegít az Isten.   (Kide.)

Vagy pedig ez a nagyon elterjedt románczos kép, Sz. Lónáról:

Szépen legel a báróné *gulyája*,
A kisasszony *maga* sétál utána.
Még messziről kiáltja a *gulyásnak*:
Szívem Jancsi, terítsd le a subádat!
Nem teritem én ide le a subám,
Itt a *csárda*, még behajtják a gulyám.
Ne bánd Jancsi, ha behajtják a gulyát,
Mert megmondom az anyámnak, kiváltják.
Lányom, lányom, lányomnak se mondalak,
Hogy én téged egy gulyásnak adjalak.
Felültetlek, leányom, a szekérbe,
Kivitetlek Németország szélére.
Ott meglátod, édes lányom, ezt a bút,
Miből fonnak a gulyásnak koszorút.
Kívágom én, édes anyám, azt a fát,
Kire szegény gulyáslegényt akasztják.
Nem fujja szél a három szél gatyáját,
Még elkapja a báróné leányát.

Az aláhúzott szók nem járatosak Lónán. Lónai ember nem gondolhatta ki. Változatai: Arany-Gyulai, I. 203. (Az ispánné leánya.) II. 21. (A kisasszony.) Bartalus, I. 13. Debreczenből. Pap Gyula, 20.¹

¹ Pap Gyula. Palócz népköltemények. Sárospatak, 1865.

Szász-Lónáról került a következő hat dal is. Az első:

Édes *virics* foly a fából,
Gyere ki rózsám, a házból.
Én bémennék, de az anyád,
Tudom, hogy haragszik reám.
Adj egy esókot az arcomra,
S örömmel megyek dolgomra.

Lónán nem ismerik a viricsét s nem szokták a nyírfát meg-
lékelni édes medveért.

A másik:

Szivárvány havasán, Felnőtt rozsmarintszál, Nem szereti helyét, El akar bujdosni.	Megéltünk volna mi Még a kösziklán is, Elfeküdtünk volna Ketten egy párnán is.
Ki kén onnét venni, Uj földbe kén tenni, Rózsám ablakába Kéne palántálni.	Szerethetél volna, Ha szép nem voltam is, Mert én szerettelek, Ha szegény voltál is.
Vásárhelyi torony Körül van kerítve, Háromszál rozsmarint Van belé ültetve.	Könnyebb a kösziklát Lágy iszappá tenni, Mint két egyes szívnek Egymástól elválni.
Öntözzétek lányok, Hogy ne hervadjon el, Szeretőtök szíve, Hogy ne hasadjon el.	Mikor két árva szív Egymástól megválnik, Még az édes méz is Keserűvé válik.

Itt is a Szivárvány havas, Vásárhely távoli, marostordamegyei
helyek.

A harmadik: Szeretnélek drága lélek,
De megtudják, attól félek.
Ha megtudják, hogy szeretlek,
Ugy szégyellem, majd elveszek.

A negyedik: Jöszte hozzám, szép madárka!
Nem zárlak én galiczkába.
Mikor tetszik, elrepülhatsz,
Ha kedved lesz, visszajöhetsz.

Az ötödik: Reám nevet szemed, szád,
De nem hajtok semmit rád,

Még csak diák legény vagyok,
Szeretőnek békét hagyok.

Ha leányba bolondulnék,
Osztán többet nem tanulnék.

Hogy mersz hát engem szeretni?
Le fog a világ nevetni.

Ha ellopod a szívemet,
Ördög viszi a könyvemet.

A hatodik: A kis madár galiczkába
Csipeg-csipeg nagy bújába.
Sírok én is keservembe,
Ha nem látlak szemtől szembe.

A mi fődolog, mind a hat szóról-szóra meg van Krizánál.¹
(76. Udvarhelyszékről, 196. Marosszékről, 42. Udvarh. 49. u. o.
47. u. o. 46. u. o.) Pedig ez szájról-szájra szálló dalokkal nem eshetik
meg. Toldoznak, foldoznak, változtatnak rajta, ha még oly keveset is.
Bizonyosan valami diák írogatta ki s kézírásban járt kézről-kézre.

Van egy nagy csoport dal. Ki tudná megmondani, hol termett.
Megvan itt is, ott is. Régibb és újabb gyűjteményekben feljegyezték.

Néha csak pár szó a különbség. Néha meg egészen más, alig
egy-két sor, a mi közös. Olykor itt két-három dal tömörül, ott
három-négy versszak egygyé verődik össze.

Azt hittem, hogy igazi, kizárólagos válaszüti termék ez a
balladaszerű ének:

Farkas Julesa felhágott az asztagra,
Egyenesen beléesett a dobba.
János bácsi álljon meg a masina,
Farkas Julesa beléesett a dobba.

De már mire a masina megállott,
Farkas Julesa piros vére mind kifolyt.
Farkas Julesát feltették a szekérbe,
Elvitték a zsidó doktor elébe.

Zsidó doktor férre fordult s azt mondta:
Ennek csak a jó Isten a doktora!
Szabó Laji bement a szobájába,
Ráborult a diófa asztalára.

¹ Kriza János, Vadrózsák. Kolozsvár, 1863.

Felsőhajtott: Jaj, nincs Isten az égbe',
 Farkas Julesát viszik a temetőbe.
 Felsőhajtott: Jaj, nincs Isten az égbe',
 Szeretőmet viszik a temetőbe.

De Kálmány Lajos már tíz év előtt közölte Szeged vidékéről.¹ (III 10.) Érdekes, hogy a szomorú esemény mélyen meghatva a szíveket, az énekmondó is gyorsan, izgatottan beszél, kevés szóval, hézagosan. Innen más vidéken, hol a történetet nem ismerik, homályossá válik, olykor ki kell egészíteniök. De az ellenkezőre is van példa. Keletkezése helyén szélesen kiszínezve mondják el. Érdeklí a közönséget minden részlet. Azonban elhagyják a feleslegvalót, az egész dallamosabb szerkezetűvé válik. Így történt itt is. A szegedi sokkal terjengősebb. A választói rövidebb, tömöttebb, gyorsabb haladása, balladásabb.

Nagyon elterjedt ez a Válaszúton feljegyzett románcz:

Jó napot, jó napot,
 Falubíró lánya!
 Ahaha, ihaha,
 Falubíró lánya.
 Kerüljön előre,
 Üljön a diványra!
 Ahaha, ihaha,
 Üljön a diványra.

Itt van a szomszédban.
 Kosárkötő lánya
 Ahaha, ihaha,
 Kosárkötő lánya.
 Kerüljön előre,
 Üljön le a székre!
 Ahaha, ihaha,
 Üljön le a székre.

Nem ülök, nem ülök,
 Nem azért jöttem én
 Hanem azért jöttem:
 Jössz-e velem, vagy sem?
 Ahaha, ihaha,
 Jössz-e velem, vagy sem?
 Elmegyek, elmegyek,
 Gazdag lány vagyok én.
 Gazdagnak gazdag kell.
 Szegénynek szegény kell.
 Ahaha, ihaha,
 Gazdagnak gazdag kell.

Nem ülök, nem ülök,
 Nem azért jöttem én.
 Hanem azért jöttem:
 Jössz-e velem, vagy sem?
 Ahaha, ihaha,
 Jössz-e velem, vagy sem?
 Nem megyek, nem megyek,
 Szegény lány vagyok én.
 Gazdagnak gazdag kell,
 Szegénynek szegény kell.
 Ahaha, ihaha,
 Szegénynek szegény kell.

Változatai: Arany-Gyulai, I. 153., 156. II. 9., 13. (A királyfi), Erdélyi, I. 373. 377. Kálmány, Koszorúk. II. 56. Szeged népe, II. 6. III. 208. Pintér, 50. (Mindenütt: A királyfi.) Szini K. 20. sz. Bartalus, I. 17. (Erdélyből) Nyr. VIII. 287. (Nagybányáról, Katona Lajos közlése.)

Ilyen ez a Szász-Lónáról való:

¹ Kálmány Lajos Szeged népe, I. III. Arad és Szeged. 1881—1891.

Gyöngyöm, gyöngyöm, gyöngyömnek, Gyöngyömnek az ága, Kéret téged a bíró, Elmész-é hozzája? Jaj anyám, a bíró Olyan, mint egy tál író. Nem én anyám, nem biz én, Nem megyek hozzája.	Gyöngyöm, gyöngyöm, gyöngyömnek, Gyöngyömnek az ága, Kéret téged a béres, Elmész-é hozzája? Jaj anyám, a béres Olyan, mint egy tál véres. Nem én anyám, nem biz én, Nem megyek hozzája.
Gyöngyöm, gyöngyöm, gyöngyömnek, Gyöngyömnek az ága, Kéret téged a molnár, Elmész-é hozzája? Jaj anyám, a molnár Keze, lába lisztbe jár. Nem én anyám, nem biz én, Nem megyek hozzája.	Gyöngyöm, gyöngyöm, gyöngyömnek, Gyöngyömnek az ága, Kéret téged egy diák, Elmész-é hozzája? Jaj anyám, a diák Olyan, mint egy gyöngyvirág. El én anyám, el biz én, Elmegyek hozzája.

Változatai: Arany-Gyulai, II. 136. Erdélyi, III. 2. 157. Bartalus, I. 19. (Erdélyből.) Székely S. Szerelmi népdalok, 112 dal. (Boldog szerelem. Csákvárról.)

Válaszúton éneklik:

Repülj, madár, repülj,
A hegyen keresztül.
Szállj bé az én galambomhoz,
Csak ő van egyedül.

Ha kérdi, hogy vagyok,
Mond meg, hogy rab vagyok,
Erzsébeti áristomban
Térdig vasban vagyok.

Térdig vagyok vason,
Könyökig a vérbe'.
Verje meg a három Isten,
A ki rám verette.

Györgyfalván az utolsó sor: A ki reám mérte. Utána még e három sor:

Ne sírj, kis lány, ne sírj!
Visszajövök én tíz évre
S akkor is elveszlek.

Változatai: Kriza, 14. Arany-Gyulai, I. 191—194. II. 26. 32. III. 87. Erdélyi, I. 52. 419. 431. II. 134. Kálmány, Szeged n. III. 17. (A rab.) Kálmány, Koszorúk. 47. Ethnographia, X. 291. (Vikár Béla közlése Somogyból.) Thaly K. Régi m. vit. én I. 157. (1657-ből: Tatárabságban lévő erdélyiek dala.) Szini K. 112.

Ez a kidei dal bizonyára csak töredék, hézagos feljegyzés:

Ha neki lánya volt,	Verd meg Isten, verd meg,
Nekem szeretőm volt.	A szeretőm anyját.
Ha neki kedves volt,	Mért nem adta nekem
Nekem kedvesebb volt.	Az ő kedves lányát?

Változatai: Arany-Gyulai, I. 255. III. 135.

Nagyon elterjedt ez a (válaszúti) gúnyos dal:

Megdöglött a bíró lova,
Megnyúzta a bíró maga.
A bőréből jó bunda lesz,
A bíróné nagysága lesz.

Vagy:

Megdöglött a bíró lova,
Megnyúzta a bíró maga.
A bendője főkötőnek,
Bíró úr feleségének!
Vékonybele pántlikának,
Bíró uram leányának!

Változatai: Kriza, 166. (Háromszék.) Arany-Gyulai, III. 220.

Erdélyi, II. 254. Lázár István, 61. (A táncszók között.) Nyr. I. 465. (Töttösy Béla közlése Veszprémmegyéből.)

Válaszútról való:

Udvaromon három válu,
Abból iszik három nyáj juh.
Én vagyok a vízmerője,
Barna kis lány szeretője.

Változatok: Kunsági, 46. dal.¹ Bartalus, II. 75. Székely S. Szerelmi népdalok. 19 dal. (Boldog szerelem. Ungvárról.)

Gyere be rózsár, gyere be!
Csak magam vagyok ide be.
Három cigánylegény hegedül,
Csak magam járom egyedül. (Györgyfalva.)

Változatai: Szini K. 158. Erdélyi, II. 62. Kőváry Béla 94.²

Ugyancsak innen került:

Komám asszony, még ne mondja az urannak,
Hogy eladtam a nagy kakast a zsidónak.
Hogy ha kérdi, mondja ke,
Egy szemet se látott ke,
Komám asszony.

¹ Kunsági Sárreți dalkönyvecske. Pest, 1870.

² Kőváry Béla. Göcseji népdalok. Pest, 1876.

Változatok: Erdélyi, I. 262. Kővári 91. Székely S. Tréfás népdalok. 43.¹

A következő hat dal válaszúti feljegyzés:

Eszemadta barna szűz,
Ég a szemed, mint a tűz.
Ha az enyém úgy égne,
Száz aranyat megérne.

Változatai: K. Csapó D. I. 72. Szini K. 134. Bartalus, III. 68. (Kolozsvárról.) Erdélyi, I. 102. Jankó, 195.²

Három piros kendőt veszek, Ha felteszem, piros leszek. Piros leszek, mint a rózsza, Rám illik a babám esőkja.	Három fehér kendőt veszek, Ha felteszem, fehér leszek. Fehér leszek, mint a hattyú, Nem esőkol meg minden fattyu.

Változatai: K. Csapó D. IV. 51. dal. Szini K. 34. sz. Arany-Gyulai, I. 250. Erdélyi, I. 82.

Elmentem én a szőlőbe, Rá hágtam egy venyigére. Venyigéről, venyigére, Fáj a szívem a szőkére.	Elmentem én az utcára, Rá hágtam egy szalmaszárra. Szalmaszárról, szalmaszárra, Fáj a szívem a barnára.

Változatai: Erdélyi, I. 80. Kriza, 201. Székely S. Tréfás népdalok. 47. (Debreczen.) Bartalus, II. 74. 82. Szini K. 130. Mátray, 37.³

Válaszúti falu végén van egy tó,
Abban fürdik három feketerigó.
Három feketerigónak hat szárnya.
Nem kell nekem senki megunt rózsája.

Változatok: Nyr. I 228. (Ferenczi János közlése Szeged vidékéről.) Kőváry B. 84. Thaly K. Régi m. vit. én. II. 397. Nyr. III. 288. (Kisfaludy Nándor közlése Somogyból.) IV. 288. (Donner Lajos közlése Maráczeről)

Nincs oly legény a faluban, mint Pista.
Piros bőrből van a bugylárissa,
Van is neki vagy háromszáz forintja,
Még a szolgabíró is megállítja.

Változatai: Erdélyi, II. 188. Bartalus, V. 194. Nyr. XIII. 288. (Vozári Gyula közlése Debreczenből.)

¹ Székely S., Tréfás népdalok. Budapest, 1875.

² Jankó János. Kalotaszeg magyar népe. Budapest, 1892.

³ Mátray Gábor. Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye. I—III. Buda és Pest, 1852—1858.

Új a eszímám, most vették,
Sárga szeggel kiverték,
Húzzad cigány, hadd kopják!

Változatai: Bartalus, IV. 74. Erdélyi, III. 20. Nyr. XVI. 430.
(Vasmegyei nászmondókák közt, Sibrik Kálmán közlése.)

Nagyon ismeretes ez is:

Erdő, erdő, de magas vagy,
Kedves rózsám, de messze vagy.
Ha az erdőt levághatnám,
A rózsámat megláthatnám. (Sz.-Lóna.)

Változatai: Arany-Gyulai, I. 244. 245. Nyr. XXVI. 48.
(Moldvai dal, Petrás Inceze közlése.) K. Csapó D. I. 62. dal. Szini
K. 148. Mátray, 23. Székely S. Szerelmi népdalok. 108. sz. (Bol-
dog szerelem. Csákvár.) U. ott. 4. sz. (Boldogtalan szerelem. Tata.)

Erdő mellett nem jó lakni,
Mert ott fát kell hasogatni.
Hasogattam én már eleget,
Tizenhárom ölet s egy felét. (Györgyfalva.)

Változatai: Erdélyi, III. 17. Kálmány, Szeged n. II. 88. (A
gyermekjátékok közt.) Nyr. I. 227. (Steiner Zsigm. közlése Dunán-
túlról.) Szini K. 148. Bartalus, IV. 52. Székely S. Szerelmi n. 65.
d. (Boldog sz. Ugoesa).

Ég a kunyhó, ropog a nád,
Szorítsd hozzád azt a barnát!
Míg a barnát szorongatod,
Azt a szökét elszalasztod. (Kide.)

Változatok: K. Csapó D. I. 16. dana. Szini 60. d. Mátray, 45.

Eresz alatt fészkel a fecske.
Mi van a kötődbe', menyecske?
Piros alma bori-bori-borizű,
Kostolja kend, milyen jóizű. (Kide.)

Változatai: Kálmány, Koszorúk. I. 83. Bartalus, I. 41. Székely
S. Szerelmi népd. (Boldog sz.) 107. d. (U. o. Ugoesa.)

Jegenyefa tetejébe
Két holló szállt feketébe'.
Gyászruhája engem illet,
Verje meg az Isten ötet! (Györgyf.)

Változatai: Szini K. 148. Mátray, 23.